

የሰደተኛው ማስታወሻ እና ግድፈቶቹ (ከፍል አንድ)

ሰሞኑን የአንድ መጽሐፍ “የሰደተኛው ማስታወሻ” ቅጅ በድረ መረብ ከመሰራጨቱ በፊት እና በኋላ አነጋጋሪ ሆኗል። ከጸሀፊው ተስፋዬ ገብረአብ ስብእና ጋር ተዳምሮ በመጽሐፉ ውስጥ የታጀሉት ጽሁፋዊ፣ ታሪካዊ፣ ሃይማኖታዊ እናም ሌሎች ግድፈቶች አንድም ይሁኑን ተብሎ ለአንድ ግብ በመሰራቱ፤ አንድም ባለማወቅ በመደረጉ ለአማርኛ ጽሁፍ አንባቢያን እነዚህን ነቅሶ ማሳየቱ አግባብ ሆኖ ታይቶኛል። በዚህ እና በቀጣይ ጽሁፎቹ እነዚህን ቋንቋ እና ጽሁፍ ተኮር ግድፈቶች አሳያለሁ።

ለመሟሟቅ ለምን በገጽ 418 አንጀምርም። ተስፋዬ በጽሁፉ መጨረሻ ገጽ 418 እንዲህ ይላል “አንባቢያን ሆይ! ስለዚህ መፅሀፍ ያላችሁን አስተያየት ብትልኩ ደራሲው በደስታ ይቀበላል። ኢሜይል፡...” የፕሮግራም የመጻሕፍት ማዘጋጃና ማሳተሚያ ቤት ያሳተማቸው ሶስት መጻሕፍትም መጨረሻ ገጻቸው እንዲህ ይነበባል። 1) “ማክሲምካ ደራሲው ኮንስታንቲን ስታኒዩኮቪች አንባቢያን ሆይ! የፕሮግራም የመጻሕፍት ማዘጋጃና ማሳተሚያ ቤት ስለዚህ መጽሐፍ ትርጉም ዝግጅትና እትም ያላችሁን አስተያየትና አሳባቸውን ብትገልጹለት በደስታ ይቀበላል። አድራሻው ... “ገጽ 111።

2) ጃሚላ ደራሲው ቸንጊስ አይትማቶቭ “አንባቢያን ሆይ! የፕሮግራም የመጻሕፍት ማዘጋጃና ማሳተሚያ ቤት ስለዚህ መጽሐፍ ትርጉም ዝግጅትና እትም ያላችሁን አስተያየትና አሳባቸውን ብትገልጹለት በደስታ ይቀበላል። አድራሻው ...” ገጽ 143።

3) ታራስ ቡልባ ደራሲው ኒኮላይ ጎንል “አንባቢያን ሆይ! የፕሮግራም የመጻሕፍት ማዘጋጃና ማሳተሚያ ቤት ስለዚህ መጽሐፍ ትርጉም ዝግጅትና እትም ያላችሁን አስተያየትና አሳባቸውን ብትገልጹለት በደስታ ይቀበላል። አድራሻው ...” ገጽ 180። አወይ መመሳሰል! በነዚህ መጻሕፍት አያያዥ (ስለዚህ) ቃል ስራተ ነጥብ (!) እንኳን አይለያይም? ተስፋዬ መቸም በጽሁፍ ከታፈነት አይታማም ባይሆን ግምገማ መመሳሰል ብለን እንለፈው።

ተስፋዬ ጽሁፉን ሲጀምር ““ግዕዝ” (ግ.አ.) ተብሎ ካልተጠቀሰ በቀር የአውሮፓውያንን የዘመን አቆጣጠር ተጠቅሜያለሁ።” በማለት አውጇል። ይህ ደም ይሁኑን ተብሎ የተደረገ ነው። ተስፋዬ ምክንያቱንም አልነገረንም። ግን መገመት እንችላለን። ምን አግዶን? (እንደ) ግዕዝ (ዘመን አቆጣጠር) የሚለው ቃል የተካው (እንደ) ኢትዮጵያ (ዘመን አቆጣጠር) የሚለውን ቃል ነው። አስቀድሜ እንዳልኩት ምክንያቱንም አልነገረንም። የኔ ግምት ተስፋዬ ኢትዮጵያ ከሚለው ቃል ቃሉም ከሚወክለው ጉዳይ ጋር ችግር አለው ማለት ነው። መቸም ተስፋዬ የአፍሪካ ቀንድ ብሎ ለሚፈጥራት ሀገር ምንም ነገር ከኢትዮጵያ ላለመጠቀም አስቦ ከሆነ ስንጥር ሳይሆን ግንድ የሚያክል ስህተት እየሰራ ነው ባይ ነኝ።

ለጸሃፊ ተስፋዬ ትምህርት የሚሆን ከሆነ ይቺን የ “ቃላት ጨዋታ” ልመርቅ። (እንደ) ኢትዮጵያ (ዘመን አቆጣጠር) የሚለው ሀረግ እንደ አቻው (እንደ) ጎርጎሮሳውያን (ዘመን አቆጣጠር) ወይም (እንደ) ምእራባውያን (ዘመን አቆጣጠር) አንድም መልክአ ምድርን ያሳያል አንድም ጂኦ-ፖለቲካዊ ምድርን አመለካከት ነው። ዘመን አቆጣጠርን ገላጭ ቃል ኢትዮጵያ፤ ጎርጎሮሳውያን፤ ምእራባውያን ቋንቋን አመለካከት ስም ስያሜም አይደለም፤ አያሳይም ወይም አይጠቀምም። ተስፋዬ ግዕዝን ለዘመን ሲጠቀም ይህንን ግድፈት ስርቷል። የሱ ቃል ቋንቋን እንጂ መልካምድራዊ ጂኦ-ፖለቲካዊ ምድርን አመለካከት ስላልሆነ።

ይህ ይሁነኝ ተብሎ የተደረገ ለውጥ “አበሻ” በሚለው ቃል አጠቃቀምም በጉልህ ይታያል።

አንድ በኢ-መደበኛ አጠቃቀም ከጥንት ጀምሮ አበሻ የሚል ቃል በተውላጣዊ/በገላጭ አጠቃቀም ህዝብ ኢትዮጵያ/ኢትዮጵያዊ ለሚለው ቃል በምትከነት ከጥንት ጀምሮ ሲጠቀምበት ኖሯል።

እስኪ የተሰፋዩን ሀበሻ የሚለውን ቃል አጠቃቀም እንይ። ይሁነኝ ብሎ አበሻ የሚለውን ቃል በጽሁፉ ሲጠቀምበት በአመዛኙ በአሉታዊ ጎኑ ነው። አስር ማስረጃዎች እጠቅሳለሁ።

- 1) “መቼም በዚህ አይነት ሳይቤሪያ ወይም ግሪንላንድ ብንሄድ አበሻ ይኖራል። የኛ ሰው ምን ያልገባበት አለ? ቁራ የሆነ ህዝብ!”
- 2) “ዛሬ ህዝብ አበሻ አለማየሁ ተገዶ በቀደደው የሰደት መንገድ በፈቃዱ እየነገደ ነው።”
- 3) “አበሻ መሰደዱ ብቻ ሳይሆን ስንቁን እንኳ መች ይተዋል?”
- 4) “ሞቅዲሾ ከዘመቱት ሃበሾች ጋር የተያያዘ ክፉ ትዝታ ይኖራቸው ይሆን? ወይ ደ’ሞ “አበሻ እባብ” እንደሚለው ነባር የሶማሌያ ብሄል እባብ መስዬ ታይቻቸው ይሆን?”
- 5) “አበሻ ሲባል ግን ወሬ ብቻ!”
- 6) “አባቷ አበሻ ነው።” [መጽሃፉ ውስጥ ይህንን ሀረግ ተሰፋዩ የተጠቀመበት አበሻው ትዳር ፈቶ ልጅ አስወልዶ ጥሎ ሂዷል በሚል እሳቤ ነው]
- 7) “በመካከሉ የናታን አበሻ እንደመሆኑ ይሉኝታ ያዘው መሰለኝ፤ ጠጋ ብሎ እንዲህ አለኝ።”
- 8) “በቅዱስ ሚካኤል እግር ስር የወደቀው “ሰይጣን” መልኩ አበሻ ይመስላል።”
- 9) “የአበሻ ምቀኛነት መቸም የማይገባበት ቦታ የለም።”
- 10) “አበሻ ሲባል ሳቁን እንኳ የሚደብቅ እርጉም! አበሻ ባልሆን ይሻለኝ ነበር!”

በተሰፋዩ ጽሁፍ ከአስር አበሻ የሚል ቃል እና እሳቤ አጠቃቀም አንድም አዎንታዊ አላገኘሁም። ተሰፋዩ በጽሁፉ “አበሻ” የሚለውን ቃል በአዎንታዊ መልኩ የተጠቀመው ወይ ስለ ኦሮሞ ወይ ስለ ኤርትራ ሲያወራ ነው ። ማስረጃዎች፤ 1) “የኦሮሞ ኤሊት እንደማንኛውም አበሻ በነጮች ፊት የበታችነት የማይሰማው፤ አያትና ቅድመ አያቶቹ ነጭን አርበድበው...”፤ 2) “ግብዣ ተደረገልን... በኤርትራ ገጠሮች ለእንግዶቻቸው የሚያቀርቡት ትልቁ ግብዣ ዶሮ ወጥ በእንጀራ ነው። በመላ ሃበሻ ልማድና ባህል መሰረት መጀመሪያ ወጡና እንቁላሉ ተበላ።”

ተሰፋዩ ሳያውቀው ራሱን በጽሁፉ የተቃረነ ይመስለኛል። ተሰፋዩ እንዲህ ይላል “ብዙውን ጊዜ እኛ አበሾች “ችግር” የምንለው የዳቦውን እጥረት ነው። የፍቅር እጥረት እንደ ችግር አልተመዘገበም።” የፍቅር እጥረትም “አበሻ” የለበትም። ከራሱ ከተሰፋዩ ጽሁፍ እነዚህን ጥቅሶች ማየት ይቻላል። 1) የእንስሳት ፈጣሪ... በረቂቅ ህሊና - ሁሉን አሳዳሪ “እንዲሉ አንድ አበሻ

በፈገግታ ተውጦ ወደኔ ሲመጣ አየሁ። ሰላምታም አልሰጠኝ። ከመድረሱ፣ “አበሻ ነህ? ”ሲል ጠየቀኝ። “አንዴታ!” ስለ በደስታ መልስ ሰጠሁ።

2)ወደ ፎቄ እየወጣን ሳለ ስሜታዊ ሆኜ ተናገርኩ፣ “አበሻ እንደማገኝ እንኳ ጠርጥሬ ነበር። ከሃበሾች ጋር በአንድ ክፍል እመደባለሁ ብዬ ግን አልጠበቅሁም ነበር። በእውነቱ እድለኛ ነኝ።

ይቺን መጣጥፍ ላሳረግ። ተስፋዬ ሊሳሳት ሆነ። ስለ ሀበሻ አዎንታዊ በሆነ መልኩ ሊጽፍ፣ ሊጠቅስ ተስፋዬ እንዲህ አለ “አቢቹ’ የሚለው ቃል ልቤ ውስጥ በፍቅር ጠልቆ የገባው በርግጥ ከጥቂት ወራት ወዲህ ነበር። ይህም በቼኮዝላቫኪያዊው አዶልፍ ፓርላሳክ ተፅፎ፣ በተጫነ ጆብሬ የተተረጎመውን መፅሃፍ ካነበብኩ በሁዋላ ነው።” ተስፋዬ ያልጠቀሰው የመጽሀፉ ርዕስ ምን ነበር መሰላችሁ? የሀበሻ ጅብዱ!

ዳንኤል አበራ